

การกำหนดให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ชัดขวาง และข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิดอาญา

ศราวุธ ผิวอ้วน*

รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการต่อสู้ ชัดขวาง และข่มขืนใจต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา

ขณะที่การศึกษาบทบัญญัติต่างประเทศพบว่า กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในมาตรา 1503(a) ซึ่งบัญญัติห้ามการกระทำใด ๆ ที่เป็นการกระทบกระเทือน การดำเนินกระบวนการยุติธรรม โดยคุ้มครองเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทุกประเภท กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย กำหนดมิให้มีการขัดขวาง กีดกันความยุติธรรม ซึ่งหมายรวมถึงการกระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ครอบคลุม “การใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน ให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่” ส่วนกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี บทบัญญัติบางส่วนในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มีการบัญญัติความผิดฐานที่เกี่ยวกับการต่อต้านหรือขัดขวางเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของรัฐ โดย มุ่งคุ้มครองเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย โดยตีความคุ้มครองเจ้าพนักงานในการยุติธรรมและเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาทุกประเภทด้วย และหากเป็นกรณีร้ายแรง ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้บทบัญญัติของกฎหมายไทยมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับกฎหมายของนานาอารยประเทศ จึงควรมีการบัญญัติกำหนดให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ชัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมไว้เป็นความผิดอาญาเพื่อคุ้มครองการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา โดยบัญญัติให้ การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ชัดขวางและ

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิดในภาค 2 ลักษณะ 3 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม และหากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำโดยใช้อาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป หรือกระทำโดยอ้างอำนาจอัยย์หรือช่องโงจร หรือมีอาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น

1. บทนำ

ประเทศไทยยื่นสัตยาบันอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime-UNTOC) เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2556 ส่งผลให้อนุสัญญาดังกล่าวเริ่มมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 เป็นต้นไป อนุสัญญานี้กำหนดให้ทุกประเทศที่เป็นภาคี จะต้องกำหนดความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมโดยเจตนาไว้เป็นความผิดอาญาโดยสอดคล้องกับข้อกำหนดในอนุสัญญานี้

หลังจากที่มีการลงนามในอนุสัญญา แล้ว ประเทศไทยได้มีการออกกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 และกำหนดความผิดในลักษณะที่เป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมไว้ในมาตรา 26 แต่เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบของอาชญากรรมภายในประเทศ อันได้แก่ แก๊งค์เงินกู้นอกระบบ แก๊งค์พนันฟุตบอล แก๊งค์ยาเสพติด กระบวนการลักลอบค้าไม้เถื่อน ฯลฯ กลุ่มบุคคลเหล่านี้ มีการจัดตั้งในลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) แต่จำกัดอยู่เพียงการก่ออาชญากรรมภายในประเทศ ถึงแม้ประมวลกฎหมายอาญาของไทยจะกำหนดมาตรา 209 ความผิดฐานอัยย์ แต่ในข้อเท็จจริงกลับไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการพิสูจน์การกระทำความผิดฐานนี้เป็นไปได้ยาก องค์กรอาชญากรรมเหล่านี้มีการใช้อิทธิพลและความรุนแรงต่อฝ่ายตรงข้าม ใช้อำนาจทางการเมืองเข้ามาควบคุมเจ้าหน้าที่รัฐ และมีการตัดตอนความสัมพันธ์กันภายในองค์กรซึ่งทำให้ยากแก่การสาวไปถึงหัวหน้าองค์กรที่แท้จริงได้ ที่สำคัญกลุ่มบุคคลในองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ก็มักกระทำทั้งการให้สินบน การใช้กำลังข่มขู่ ขู่เข็ญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ อันมีผลเพื่อให้เจ้าพนักงานในการยุติธรรมบิดเบือนกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ผลของความยุติธรรมผิดเพี้ยนไปจากความยุติธรรมที่แท้จริง

เนื่องจากการดำเนินคดีกับบุคคลที่กระทำการเหล่านี้ทำได้ยาก เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีศักยภาพทางสังคมสูง ดังนั้น จึงควรมีบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองแก่เจ้าพนักงานในการยุติธรรมเหล่านี้เป็นการเฉพาะเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมได้โดยปราศจากการแทรกแซงจากกลุ่มองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้

อนึ่ง เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาพบว่า มีการแยกบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานออกเป็น 2 ลักษณะคือ เจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง และเจ้าพนักงานตามลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม และหากบทบัญญัติใดมิได้มีการบัญญัติให้เป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามลักษณะ 3 ไว้เป็นการเฉพาะให้นำบทบัญญัติที่เป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครองมาบังคับใช้ได้ เพราะถือว่า เจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 ด้วย เมื่อพิจารณาถึง การกระทำอันเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ที่มีลักษณะ “ใช้กำลังบังคับ ชูเชื้อ ช่มชู้ ช่มชืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรม” ซึ่งไม่มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะในความผิดต่อเจ้าพนักงานลักษณะ 3 แต่มีบทบัญญัติทั่วไป ไว้ในความผิดต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 มาตรา 138 กรณีการต่อสู้หรือขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย และ มาตรา 139 กรณีการช่มชืนใจ เจ้าพนักงานให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือชูเชื้อว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย แต่ผู้ศึกษาเห็นว่าการนำบทบัญญัติของความผิดต่อเจ้าพนักงานตามลักษณะ 2 มาบังคับใช้ยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการยุติธรรมนั้นมีความสำคัญ สมควรได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ สามารถให้คุณและโทษแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมอันมีผลต่อเสรีภาพของประชาชน

ขณะเดียวกัน มาตรา 198 ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาหรือพิพากษาคดี หรือกระทำการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาล เป็นการกระทำต่อศาล มิใช่ต่อตัวผู้พิพากษา การขัดขวางการพิจารณาพิพากษาคดีจึงมิใช่เป็นการกระทำอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมจึงไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้กับ การกระทำอันเป็นการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ที่มีลักษณะ “การใช้กำลังบังคับ ชูเชื้อ ช่มชู้ ช่มชืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรม” เช่นเดียวกัน

2. ความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและช่มชืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมบัญญัติไว้ โดยเฉพาะใน Title 18 ของ U.S.C. หลายมาตรากล่าวคือ มาตรา 1501 ความผิดอันเกิดจากการขัดขวาง ต่อต้านเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้รับมอบอำนาจ ผู้กระทำการส่ง หรือพยายามส่งหมาย หรือเอกสารในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาล มาตรา 1503 “Omnibus Obstruction Provision” มีจุดมุ่งหมายในการคุ้มครองผู้เข้าร่วมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและป้องกันมิให้มีการใช้กระบวนการยุติธรรมไปในทางที่มิชอบในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีของรัฐ

รวมทั้งเพื่อให้เป็นหลักประกันว่าอาชญากรจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงเจตนารมณ์ของกฎหมายโดยการใช้วิธีการใหม่ๆ เพื่อแทรกแซงการบริหารความยุติธรรม มาตรา 1503 คຸ້ມຄອງກະບວນพิจารณาในศาล 2 ส่วนได้แก่ ส่วนแรก ห้ามการกระทำที่เป็นการทุจริตโดยการข่มขู่ ใช้กำลัง หรือส่งข้อความทางจดหมายเพื่อให้มีอิทธิพลต่อลูกขุน หรือเจ้าหน้าที่ของศาล และส่วนที่สองเกี่ยวกับการกระทำที่กระทบต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย (the due administration of justice) มาตรา 1505 วรรคสอง ความผิดกรณีผู้ใดที่โดยทุจริต ข่มขู่ ใช้กำลัง หรือมีจดหมายข่มขู่ เพื่อให้เกิดอิทธิพล ขัดขวาง ประวิง หรือพยายามที่จะให้เกิดอิทธิพล ขัดขวาง หรือประวิงหรือไต่สวนของสภา หรือคณะกรรมการของสภา หรือคณะกรรมการร่วมของสภา มาตรา 1509 ความผิดกรณีโดยการข่มขู่ หรือใช้กำลังเพื่อป้องกัน ขัดขวาง ประวิง หรือรบกวน หรือพยายามที่จะป้องกัน ขัดขวาง ประวิง หรือรบกวนการใช้สิทธิโดยชอบ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่ภายใต้คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลสหรัฐ มาตรา 1510 ความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางการสอบสวนทางอาญา โดยเฉพาะมาตรา 1510 (a) ซึ่งบัญญัติให้ผู้ที่พยายามที่จะให้สินบนเพื่อขัดขวาง ทำให้ล่าช้าหรือป้องกันมิให้มีการสื่อสารข้อมูลต่อพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการที่มีผู้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาของสหรัฐ มาตรา 1511 ความผิดฐานร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป ขัดขวางการบังคับตามกฎหมายอาญา โดยเจตนาที่จะช่วยเหลือธุรกิจการพนันที่ผิดกฎหมาย เห็นได้ว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในขอบเขตที่กว้างเพื่อเป็นหลักประกันว่าอาชญากรจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงเจตนารมณ์ของกฎหมายโดยการใช้วิธีการใหม่ๆ เพื่อแทรกแซงการบริหารงานยุติธรรม

ประเทศออสเตรเลีย ประมวลกฎหมายอาญา (Crimes Act 1914) มาตรา 42 (Conspiracy to defeat justice) บัญญัติให้ “ผู้ที่สมรู้ร่วมคิดกับผู้อื่นในการขัดขวาง กีดกันความยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจศาล มีความผิดและมีโทษจำคุก 5 ปี ผู้ที่จะมีความผิดฐานสมรู้ร่วมคิดนี้จะต้องเข้าทำความตกลงกับผู้อื่นคนเดียวหรือหลายคน และผู้ที่เข้าทำความตกลงนี้ จะต้องมีเจตนาที่จะขัดขวาง กีดกันความยุติธรรม ทั้งจะต้องมีการกระทำการตามข้อตกลงที่เป็นการขัดขวางหรือกีดกันความยุติธรรม” มาตรา 43 (Attempting to pervert justice) บัญญัติให้ผู้ที่พยายามที่จะขัดขวาง กีดกันความยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางศาล มีความผิดและมีโทษจำคุก 5 ปี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 113 บัญญัติความผิดฐานที่เกี่ยวกับการต่อต้านหรือขัดขวางเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของรัฐ Widerstand gegen Vollstreckungsbeamte (Resistance to law Enforcement Officials) ซึ่งบังคับใช้ได้อย่างกว้างขวางโดยบัญญัติให้ผู้ที่ใช้กำลังหรือข่มขู่ว่าจะใช้กำลัง ชักจูงให้มีการต่อต้าน หรือการกระทำการจู่โจมอย่างรุนแรงต่อเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่เจ้าพนักงานดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับ แต่ถ้าเป็นกรณีร้ายแรง

(serious cases) ต้องรับโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 5 ปี ซึ่งกรณีความผิดร้ายแรงได้แก่ ผู้กระทำการหรือผู้ร่วมกระทำการใช้อาวุธ หรือกระทำการด้วยความรุนแรงทำให้ผู้ที่ถูกจู่โจมได้รับอันตรายถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บสาหัส บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มุ่งคุ้มครองเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่เจ้าพนักงานดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ซึ่งตีความได้กว้างโดยรวมไปถึงเจ้าพนักงานทุกประเภท รวมทั้งเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมและเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาทุกประเภทด้วย และหากเป็นกรณีร้ายแรง ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้น บทบัญญัติ มาตรา 240 กรณีผู้ใดใช้กำลังหรือข่มขู่ว่าจะทำอันตราย บังคับให้บุคคลอื่นกระทำการหรือละเว้นกระทำการใดๆ ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับ การพยายามกระทำความผิดฐานนี้มีโทษด้วย นอกจากนี้ หากผู้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการดังกล่าว โดยใช้อำนาจหรือตำแหน่งโดยมิชอบ ถือเป็นกรณีร้ายแรง กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 5 ปี บทบัญญัติมาตรา 258 บัญญัติว่าผู้ใดมีเจตนาขัดขวางผู้อื่นไม่ให้ต้องรับโทษทั้งหมดหรือบางส่วนตามประมวลกฎหมายอาญา โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ต้องรับโทษ 5 ปี หรือปรับ หากการขัดขวางดังกล่าวเป็นการบังคับการลงโทษ หรือบังคับมาตรการใดๆ ต่อคนอื่น มีบทกำหนดโทษทำนองเดียวกัน นอกจากนี้ การพยายามกระทำความผิดฐานนี้ต้องรับโทษด้วย

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ

ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาของไทยยังไม่มีข้อกำหนดการกระทำที่เป็นการต่อสู้ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมให้เป็นความผิดไว้เป็นการเฉพาะ ขณะที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบอาชญากรรมในยุคปัจจุบันว่าจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อหรือกระทำความผิดร้ายแรงฐานใดฐานหนึ่งหรือหลายฐานเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม องค์กรเหล่านี้ดำเนินการเป็นเครือข่าย ประกอบด้วยผู้มีอิทธิพลที่อยู่เบื้องหลัง มีแนวร่วมหรือผู้สนับสนุน เป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมืองระดับต่างๆ ด้วยเหตุที่องค์ประกอบอาชญากรรมประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลสูง จึงมีโอกาสสูงที่จะใช้อิทธิพลที่มีอยู่เข้ามาแทรกแซงการดำเนินกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นการใช้กำลังบังคับ ขู่เข็ญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่น เพื่อให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทุกระดับกระทำการหรือไม่กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ ผู้ศึกษาเห็นว่า หากกลุ่มบุคคลหรือผู้กระทำความผิดสามารถกระทำการใดๆ เช่น ต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมหรือผู้ที่ต้องช่วยเจ้าพนักงานในการยุติธรรม หรือข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ให้ปฏิบัติการณ์อันมิชอบด้วยหน้าที่หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่ โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ย่อมส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมได้มากกว่าการข่มขู่เจ้าพนักงานโดยทั่วไป เนื่องจากเจ้าพนักงานในการยุติธรรม หากไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

แล้ว จะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมถูกบิดเบือน ผู้กระทำความผิดจะกลายเป็นฝ่ายรอดพ้นจากการถูกลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งนอกจากจะสร้างความเสียหายให้แก่รัฐในฐานะผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองแล้ว เอกชนทั่วไปอาจได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าวด้วย เนื่องจากไม่สามารถได้รับความยุติธรรมอย่างเพียงพอจากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

อนึ่ง “เจ้าพนักงานในการยุติธรรม” ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 167 ได้ให้ความหมายของเจ้าพนักงานในการยุติธรรม หมายถึง เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 ได้นิยามความหมายของบุคคลซึ่งจัดว่าเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเอาไว้เช่นเดียวกันว่า หมายถึง ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน และพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ซึ่งหมายถึง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ อาจารย์พระณรงค์ บวรชัยธรรม กล่าวถึงเจ้าพนักงานที่มีอำนาจทำการสืบสวนคดีไว้ว่าหมายถึงเจ้าพนักงานต่อไปนี้ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน พศดี เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต เจ้าพนักงานกรมศุลกากร เจ้าพนักงานกรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปรามเมื่อผู้ศึกษาทำการศึกษาคำพิพากษาฎีกาพบว่า มีการพิพากษาให้ ผู้บังคับการเรือแห่งราชนาวิไทย พนักงานประมง พลทหาร ทำหน้าที่ผู้คุมนักโทษในเรือนจำทหาร เป็นเจ้าพนักงานด้วย

ดังนั้น ขอบเขตของ “เจ้าพนักงานในการยุติธรรม” ที่สมควรได้รับการคุ้มครองจากการกระทำอันเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ไม่ควรจำกัดอยู่เพียง เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 167 เท่านั้น แต่ควรหมายรวมถึงเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจเป็นการเฉพาะในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา โดยการกระทำดังกล่าวต้องเกี่ยวพันกับการทำหน้าที่สอบสวนเพื่อนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมด้วย สำหรับเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการหรือผู้พิพากษา ขอบเขตของการคุ้มครองควรครอบคลุมถึง เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการศาลยุติธรรม และศาลอื่นทั่วราชอาณาจักร สำหรับขอบเขตของ “การกระทำที่เป็นการต่อสู้ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรม” ในการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับ ขอบเขตการกระทำที่เป็นการต่อสู้ ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมในหัวข้อนี้ จะทำการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะที่สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23(ข) เท่านั้น พบว่า มีถ้อยคำว่า “ขัดขวาง” ปรากฏอยู่ในมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บทบัญญัติดังกล่าว เป็นความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งครอบคลุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองและรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการยุติธรรมด้วย โดยในวรรคสองเป็นบทเพิ่มโทษ หากการกระทำการต่อสู้หรือขัดขวางนั้น ได้กระทำโดยใช้

กำลังประทุษร้าย หรือขู่เชียวว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำได้โทษหนักขึ้น ส่วนองค์ประกอบด้านจิตใจ เป็นเจตนาทั่วไป ไม่ต้องการเจตนาพิเศษ ดังนั้น บทบัญญัตินี้จึงมีความหมายแคบกว่าอนุสัญญา ข้อ 23(ข)

ส่วนบทบัญญัติ มาตรา 139 เป็นบทบัญญัติที่ค่อนข้างมีความสอดคล้องกับข้อ 23(ข) คือมีองค์ประกอบภายนอกโดยใช้ถ้อยคำว่า “ข่มขืนใจ” ที่เทียบเคียงได้กับการข่มขู่ (Intimidation) ตามข้อ 23(ข) ความผิดฐานนี้ยังเป็นการคุ้มครองเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมและเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายจากการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่โดยกลุ่มอาชญากรอย่างไรก็ดี บทบัญญัตินี้มีความหมายแคบกว่า เนื่องจากความตามอนุสัญญา ข้อ 23(ข)ไม่ว่าการใช้กำลังบังคับ ขู่เชียว หรือข่มขู่ เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานจะเป็นการชอบหรือไม่ชอบด้วยหน้าที่ ผู้กระทำได้เป็นความผิดทั้งสิ้น ในขณะที่การกระทำที่จะเป็นความผิดตามมาตรา 139 ได้ นั้น การปฏิบัติของเจ้าพนักงานที่ถูกบังคับต้องมิชอบด้วยหน้าที่ หรือการละเว้นการปฏิบัติตามหน้าที่ ถ้าบังคับให้ปฏิบัติกรอันชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติกรอันมิชอบด้วยหน้าที่ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 139

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 198 ถึงแม้มีความสอดคล้องกับอนุสัญญา ข้อ 23 (ข) เนื่องจากมีองค์ประกอบความผิดในส่วนของการกระทำคือ การขัดขวางการพิจารณาของศาล แต่มิได้ครอบคลุมถึงเจ้าพนักงานในตำแหน่งอื่นในกระบวนการยุติธรรม และบทบัญญัติมาตรา 198 มิได้รวมถึงการกระทำต่อตัวผู้พิพากษา แต่เป็นการกระทำต่อกระบวนการพิจารณาคดีเท่านั้น นอกจากนี้ ลักษณะของการกระทำจำกัดอยู่เพียงการดูหมิ่นศาล และการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาลมิให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสะดวกเท่านั้น แต่มิได้มีความหมายครอบคลุมไปถึง การใช้กำลังบังคับ ขู่เชียว ข่มขู่ ให้เจ้าพนักงานในการยุติธรรมให้กระทำการไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การนำบทบัญญัติแห่งมาตรา 138 มาตรา 139 หรือมาตรา 198 มาบังคับใช้ กับกรณี “การกระทำโดยการใช้อำนาจบังคับ ขู่เชียว ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือการกระทำอันมิชอบประการอื่นต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา ให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่” เป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ เพราะไม่อาจข่มขู่ยับยั้ง ผู้กระทำความผิดให้เกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดได้

ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า ควรกำหนดให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้อัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญาให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ เป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นการเฉพาะไว้ในลักษณะ 3

การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบขอบเขตความรับผิดชอบของการกระทำที่เป็นการต่อสู้ขัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมของประเทศไทยกับต่างประเทศ จากการศึกษาพบว่า บทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาของไทย ไม่มีบทบัญญัติที่จะนำมาใช้บังคับกับการกระทำอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม กรณี “การใช้กำลังบังคับ ขู่เข็ญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา ให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่” ขณะที่เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า เป็นประเทศที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่สามารถเอาผิดกับการกระทำที่เป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมอย่างครอบคลุม โดยเฉพาะมาตรา 1503(a) เป็นบทบัญญัติที่ครอบคลุมห้ามการกระทำใดๆ ที่เป็นการกระหนาบกระเทือน การดำเนินกระบวนการยุติธรรม ส่วนคำว่า “เจ้าหน้าที่ในการยุติธรรม” บทบัญญัติของกฎหมายสหรัฐอเมริกา ตีความเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมได้ทุกประเภท สำหรับกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย มิได้กำหนดไว้ให้ชัดเจนว่า การขัดขวาง กีดกันความยุติธรรมนั้น มีขอบเขตกว้างขวางเพียงใด แต่ย่อมนำรวมถึงการกระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมด้วย บทบัญญัตินี้ ครอบคลุม “การใช้กำลังบังคับ ขู่เข็ญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน ให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่” ส่วนกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่มีกฎหมายเฉพาะในเรื่อง การขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรม จึงไม่มีการกำหนดความผิดอาญาเกี่ยวกับการขัดขวางเจ้าพนักงานในการยุติธรรมไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอย่างชัดเจน แต่บทบัญญัติบางส่วนในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มีการบัญญัติถึงความผิดอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม โดย มาตรา 113 เป็นความผิดฐานที่เกี่ยวกับการต่อต้านหรือขัดขวางเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของรัฐ บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มุ่งคุ้มครองเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่เจ้าพนักงานดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ซึ่งตีความได้กว้างโดยรวมไปถึงเจ้าพนักงานทุกประเภท รวมทั้งเจ้าพนักงานในการยุติธรรมและเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาทุกประเภทด้วย และหากเป็นกรณีร้ายแรง ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้นซึ่งบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันข้อนี้ มีลักษณะไปในทำนองเดียวกันกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 และมาตรา 139 ของไทย โดยกำหนดอัตราโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดหนักกว่า

4. ข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรกำหนดให้การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ชัดขวางและข่มขืนใจ เจ้าพนักงานในการยุติธรรมไว้เป็นความผิดอาญาเพื่อคุ้มครองการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการยุติธรรม โดยบัญญัติให้ การกระทำที่เป็นการต่อสู้ ชัดขวางและข่มขืนใจเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นความผิดเป็นบทเฉพาะในภาค 2 ลักษณะ 3 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม ดังนี้

ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมาย มาตรา 198/1 โดยใช้ข้อความต่อไปนี้

“ผู้ใดต่อสู้หรือขัดขวางเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา ในการปฏิบัติหน้าที่หรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญาในการปฏิบัติตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่น หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการต่อสู้หรือขัดขวางนั้นได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมาย มาตรา 198/2 โดยใช้ข้อความต่อไปนี้

“ผู้ใดข่มขืนใจในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนในคดีอาญา ให้ปฏิบัติตามอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มาตรา 198/3 โดยใช้ข้อความต่อไปนี้

“ถ้าความผิดตามมาตรา 198/1 วรรคสอง หรือมาตรา 198/2 ได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ากระทำโดยอ้างอำนาจอัยหรือช่องโง่ ไม่ว่าอัยหรือช่องโง่นั้นจะมีอยู่หรือไม่ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบสองปี และปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสองแสนสี่หมื่นบาท

ถ้าความผิดตามมาตรานี้ได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในสองวรรคก่อนกึ่งหนึ่ง”

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- จิตติ ดิงศภัทย์. (2536). *กฎหมายอาญาภาค 1. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2548). *กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1. เนติบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ : จีระชัยการพิมพ์.
- นวลน้อย ตริรัตน์ และคณะ. (2547). *การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 2). หัวข้อ การใช้ถ้อยคำ (รายงานผลการวิจัย) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย*.
- ปกป้อง ศรีสนิท. การวิเคราะห์โทษอาญาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์. เอกสารฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชากฎหมายอาญาชั้นสูง. ค้นหาได้จาก [www.gconsole.com/bon/llm/.../สรุปอาญาชั้นสูง%20\(อ.ปกป้อง\).pdf](http://www.gconsole.com/bon/llm/.../สรุปอาญาชั้นสูง%20(อ.ปกป้อง).pdf) .
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2553). การวิเคราะห์โทษอาญาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์. *วารสารนิติศาสตร์*, 3, 39.
- สุทธิพล ทวีชัยการ. (2548). การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23). (รายงานผลการวิจัย) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุทธิพล ทวีชัยการ. (2550). *การกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม*. เอกสารการประชุมวิพากษ์กฎหมาย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- หยุด แสงอุทัย. (2556). *กฎหมายอาญา ภาค 2-3 (พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

ภาษาต่างประเทศ

- Cornell University Law School. 8 U.S. Code § 1501 – Certificate of diplomatic or consular officer of United States as to loss of American nationality. From: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/8/1501>
- Eric Lent & Melinda Williams. (2002). Obstruction of Justice, 39 Am. Crim. L. Rev. 865, 867.
- H.L.A.Hart. (1982). *Punishment and Responsibility*. London: Oxford University Press.
- Jeffrey R. Kallstrom and Suzanne E. Roe. (2001). 'Obstruction of Justice' American Criminal Law Review 38: at 1082.